

Iktató szám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárv

902.5

Az Országos Levéltár.

Budapest, február 19.

(Saját tudósítónktól.) Kormányok mennek, kormányok jönnek, mint a felhők, évek és betegségek, Khuen butorait bevitték, Wekerle butorait kivitték a Szent György-téri palotából — tehát beszélni lehet az Országos Levéltárról. Ez ugyan furcsa megokolása az aktualitásnak, de alább ki fog derülni, hogy nem is annyira furcsa s hogy szomorú, siralmas, de egyenesen európaszerte szégyelni való dolgok rejtőznek mögötte s hogy végül, sajnos, de nekünk van igazunk.

Ehez azonban át kell menni Budára, még pedig fel a Várba, végig az Országház-utcán. Közben csak arra kell vigyázni, nehogy belebotoljunk egy nyugalmazott tábornok kardjába, vagy kis sárga-fekete bódéba, ami meszsziról úgy tetszik, mint valami gyerekjáték. Közelről azonban hiányzik belőle a szurony, a katonai minimax. S ez a „habt acht“ majd minden ötvenedik lépésnél ismétlődik. Sehol sincs egy csemőban ennyi nagy, sárga, szürke és piszkos ház, homlokán ezzel a felirással: K. u. K. K o m m a n d o, és sehol nem találni oly sok ősz tisztet, amint kardjukkal felverik a szűk budai utcák csöndjét, kopognak, ropognak, a bajszuk Solferinó-ra áll, pedig ugyancsak szelíd foglalkozást csinálnak, irodába járnak. Itt, ezen az arisztokrata hangulatokat termő területen, ahol bármely sarokkövet, ha megkaparsz, egy darab történelmet kapartál meg, ahol ferde és hirtelen tetejü emeletes házak nyitott és földszinti ablakán betekintve, önkéntelenül felkiáltunk: haj, haj, ezek a szépnyánk butorai, — féllábbal a XVIII. századba, féllábbal a közép-korba fogódzó házak közt áll az Országos Levéltár.

A hely kitűnő, stilszerű, idegen em-

Szerző

Cím Országos Levéltár

Idő

1910

Személy

Forrás:

Pesti napló

Bp.

1910

11/20

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Helyszám

ber, míg ideér, más történelem nyomja a vállát, előre beidegeződik a foglalkozáshoz, amelynek nélkülözhetlen szerszáma a nagyító lencse, fárasztó, nem könnyű, viszont fölötté szép, nem hétköznapi élvezet: fejedelmi kézírások, pecsétes levelek, törvénycikkek, országos okmányok mondatainak kibetűzéséhez. Balról ide látszik a valamikor koronázó, ma helyőrségi temploma, egy ugrásnyira a hercegprimás palotája, jobbról pedig sokszor átfestett, foldozott, beépített, végül pallér-stilivé lett házak, mindegyik valami elmúlt híresség. Itt volt az Elnöki Kamara, itt volt a Királyi Kancellária, itt laktak a gazdag görög kereskedők, akik fényezésben, életmódban, műveltségben mágnásokkal versenyeztek, s itt van egy cukrászda, kedves, ritkaság biedermaier, a múlt század elejének budai Gerbeaud-ja, ahol tout Buda legfinomabb asszonyai jöttek össze s itták a „Kümmel-Liquier“-t. Cégtábláján, egy kora betűkkel, ma is megvan a jelzés: Fondée 1827.

A környék tehát mindenestre jobb, tudományos munkára hangolóbb, mint például valamely pesti körut vidéke, de a ház, amelyben több millióra menő, országos érdekű okmány lakik, fogháznak, éjjeli menedékhelynek is barbár volna. Az ember, amikor bemegy, mindjárt az udvaron megáll és ki akar menni, gondolván, hogy rossz helyre tévedt. Az udvar ugyanis nem egy sima udvar, nem is egy rendez, tiszta udvar hanem, mit mondjunk róla: apró buckák, régi tócsák, tegnapi hóolvadások, vakolatlefolyások és különböző szemét-törmelekek hegye és völgye. A lépcső csigalépcső, kivájt fogain felhaladva, bizonyos, hogy csekély fantáziával is könnyen ide lehet képzelni némi rabló-romantikát, de elvégre, ha az ember tud-

mányos célból levéltárba megy, nem okvetlen szükséges, hogy e cél kedvéért lábát törje. A folyosó szűk, a szemközt jövő már nem fér el, nem számítva, hogy az influenza szekerén vígan száguldanak rajta pince hűvösségű áramlások.

A küszöb, az ajtók, — itt próbáljon bejönni gróf Apponyi Albert. A falak színe kiesik a spectral-analízisből, csak volt színük, ma csak olyan pókháló-szürke tónusuk van. A szobák, amelyekben ilyen levéltár van: az Országos Levéltár dolgozó-szobája, a szobák, nagyságra, berendezésre, kényelemre azokhoz hasonlítanak, amelyeket Vas Gereben regényeiből ismerünk, mint vidéki patvaristák indáit.

És ezekben a szobákban kell dolgozni kedvvel, ambícióval modern készültségű tudósoknak. Ily termekben, ahol ugyancsak otthon van az okmányok, a papír és betű megőző mérge: a nedvesség, a lassu penész, őrzik Magyarország egy nagy gonddal összehordott kultúrvagyonát, írásos dokumentumait száz éveknek, egészen Kálmán királyig. (A legrégebbek szerencsére, Pannonhalmán vannak). Beszélgetünk a levéltár egy vezető emberével — jeles történettudós — aki szíves volt bennünket informálni arról, amit a levéltár ügye jár, különböző kormányokon át, harminc év óta. Valahányszor új kormány jött, az intézmény vezetői mindannyiszor memorandummal fordultak a belügyi tárca urához, hogy segítsen ezeken a lehetetlen viszonyokon. Legtöbb miniszter azzal a jelszóval intézte el az ügyet, hogy: nincs pénz, nincs pénz, holott nem a pénz körül volt a baj, hanem bennük, a nemtörődésükben, a közömbösségükben. Akinél aztán meg volt, vagy feltámadt ez a történelmi érzék, például Bánffy-nál, vagy Tisza Istvánnál, aki alatt már tervek is készültek, — ott meg az történt, hogy a miniszter közben megbukott. Ugy, hogy a levéltár tisztviselői közt kész babona alakult ki, mihelyt egy miniszter komolyan kezd érdeklődni a levéltár dolga iránt, meg vannak számlálva a napjai.

Ez szerintük a legjobb kormány-mérő. A tény végül is az, hogy egy nemzeti kulturát őrző és fejlesztő intézményünk, amelynek fontosságát, értékét pénzben nem is lehet felbecsülni, oly állapotban van, ahogyan egy ur, egy gróf a lovait se lakoltatja. Van egy levéltárunk, amelynek így a működése is meg van bénítva, mi miatt? A szaladgáló kormányok Pató-Páloskodása miatt. Van egy levéltárunk, ahol a kaulozó tudósok pirulva vezetik végig az idegent és bocsánatot kérnek, hogy ezerkilencszáztizen ennek így kell lenni.